

ELŐSZÓ

LA ROMANESCA. MÉLODIE DU 16e SIÈCLE
R 91, SW 252a, NG2 A14: 1. változat; SH 252i

A romanescát, számos 16–17. századi ária, táncdarab és variációs mű témáját, illetve annak hangszeres feldolgozásait François-Joseph Fétis (1784–1871) fedezte fel az utókor számára. A belga zenetörténész 1832–35 között „historikus hangversenyeket” [concerts historiques] rendezett Párizsban, amelyekkel a 16–17. századi zene iránt próbált érdeklődést kelteni.¹ Egy romanesc-feldolgozás – vagy ahogy akkoriban emlegették: a *Romanesca* – már az első alkalommal, 1832. április 8-án, majd ezt követően, december 16-án és 1833. április 2-án is elhangzott Pierre Baillot (1771–1842) hegedűművész tolmácsolásában. A 16. századi, ismeretlen szerzőtől származó téma – lényegében csak egy dallami–harmóniai váz – feltehetőleg Fétis saját, korhűnek szánt feldolgozásában szólalt meg.² A korabeli lapok tudósításai szerint a darab már az első hangversenyeken sikert aratott,³ 1833. április 2-án például a közönség megismételtette Baillot-val.⁴ A sikeren felbuzdulva a romanesc-feldolgozást mind Baillot, mind más hegedűsök, valamint csellisták is felvették koncertrepertoárjukra.

Liszt először egy 1839 nyarán írt levelében említi a saját romanesc-feldolgozását.⁵ A komponálás időzítése arra utal, hogy a művet mintegy az 1837 augusztusa és 1839 októbere között tett itáliai utazás gyümölcseként kívánta kiadni. Ez azt jelenti, hogy bár akkoriban is tudták (alighanem Fétistől), hogy a szó etimológiája és a zenei források alapján a romanesc itáliai és spanyol eredetű egyaránt lehet, Liszt itáliai dallamnak tekintette. Erre következtet-

hetünk abból is, hogy 1844–45-ös spanyolországi turnéján nem tűzte műsorra a darabot.⁶ Noha a témát Itáliában dolgozta fel, nem valószínű, hogy a romanesc csak ottani tartózkodása során került volna látókörébe. Párizsi éveiben talán maga is Baillot-tól hallotta, akit bizonyosan nagyra tartott, hiszen a művészek helyzetével és társadalmi szerepével foglalkozó, 1835-ös írásában a Conservatoire tanárai között őt is megemlíttette.⁷ Liszt romanesc-feldolgozásának forrását nem ismerjük, de nem lehetetlen, hogy egy vonós hangszerre készült feldolgozás, vagy egy ilyen feldolgozás előadója inspirálta. A mű elején a témát egyetlen kéz mutatja be – ez a játékmód pedig a *Paganini-etűdök* 1838–39-ben komponált 1. darabjában jelenik meg először Lisztnél, aki ily módon talán a hegedűvirtuóz nevezetes bravúrjára, az egyetlen húron való játékra utalt.⁸

Az említett, 1839 nyarán kelt levélben Liszt arról ír, hogy romanesc-feldolgozását Pacininak, a párizsi kiadónak szánja. Pacini, mint az Marie d’Agoult november 23–25. között írott leveléből kiderül, az ősszel elkészült a darab korrektúralevonatával.⁹ Ennek ellenére, tudomásunk szerint, csak 1841–42 folyamán jelent meg kiadásában Liszt műve a *Cent-et-un* című sorozat 65. darabjaként.¹⁰ A londoni Cramer, Addison & Beale már röviddel 1840 júliusa előtt kiadta Liszt szerzeményét a Pacini-kiadványával megegyező címmel: *La Romanesca. Mélodie du 16e siècle*.¹¹ Ugyanezzel a címmel jelent meg a bécsi Haslingernél 1840 nyarán.¹² Liszt 1840-ben még további két kiadónál, a pá-

¹ A témához ld. Robert Wangermée: „Les premiers concerts historiques à Paris”, in *Mélanges Ernest Closson* (Brüsszel: Société Belge de Musicologie, 1948), 185–196. o., továbbá Katharine Ellis: *Interpreting the Musical Past: Early Music in Nineteenth-Century France* (Oxford University Press, 2005), 22–25. o.

² Vö. Ellis: i. m., 22. o.

³ Vö. például a *Le Voleur illustré* 1833. január 15-i tudósításával: „La palme du concert est toujours à la délicieuse *romanesca*, exécutée avec tant de simplicité et d’accent par M. Baillot.” Anonim szerző: „Concert historique de M. Fétis”, 47. o.

⁴ Ld. Castil-Blaze: „Concert”, *L’Europe littéraire* (1833. ápr. 12.), 79. o.

⁵ Keltetetlen és kiadatlan levél a New York-i The Pierpont Morgan Library tulajdonában. Címzettje Henri Louis Stanislas Mortier de Fontaine (1816–1883), lengyel zongorista, Liszt híve. Liszt a luccai Villa Massimilianából írta, amelyet Marie d’Agoult-val 1839. június 26. és kb. szeptember 10. között béreltek. GBLAC, 368–369. o.

⁶ Vö. anonim szerző: „Concert historique de M. Fétis”, *Le Figaro*, VIII/15 (1833. jan. 15.), 2. o. A spanyol turnéről ld. Antonio Simón: „The Genesis of Liszt’s Spanish Works”, LSJ, 36 (2011), 71–95. o., továbbá Wolfgang Seibold: *Franz Liszt: seine Konzertreise durch Spanien 1844/45* (Laaber Verlag, előkészületben).

⁷ „De la situation des artistes et de leur condition dans la société”, ALSS, I, 32–33. o.

⁸ *Études d’exécution transcendante d’après Paganini*, 1. darab: R 3a, SW/SH 140, NG2 A52; LZK S/4, *Grandes études de Paganini*, 1. darab: R 3b, SW 141, NG2 A173; LZK I/2. Ugyancsak balkézszólvál kísérelte Liszt a *Consolations* végleges változatának 3. darabját előlegző vázlatban: R 12/3, SW/SH 172/3, NG2 A111b/3 (ld. kötetünk 134–135. oldalán), továbbá az *F-dúr zongoradarabban*: R 663, SW/SH 695, NG2 Q10; LZK S/9.

⁹ „J’ai là l’épreuve de la Romanesca que je V[ou]s enverrai avec les autres musiques aussitôt que Puzzi me les aura apportés.” GBLAC, 421. o. Puzzi Liszt tanítványa, Hermann Cohen (1820–1871) beceneve.

¹⁰ Lemezszám: 3705. DLD, 334. o. Példány: F-Pn Vm⁷ 9881.

¹¹ Lemezszám: 412. NTPN, 25–27. o. Példány: GB-Lbl H 896 i .11.

¹² Lemezszám: T.H. 8090. HM, 143. o. Példány: H-Bn Mus.pr.2455.